

EXAMENSARBETE

Djurskyddsinspektörer

- Behovet av kunskap om exotiska djur

Emma Arvidsson och Malin Dyverfors

Examinator: Marie Mattsson

Handledare: Helena Kummel

Abstract

Psittacines and reptiles are exotic animals that are difficult to care for and it requires extra knowledge to make a correct assessment of their wellbeing. An animal welfare inspector, with an education in general animal welfare, may not have a deep enough knowledge of exotic animals to do a proper assessment of the animal's general condition and its environment. In this paper it was therefore examined if animal welfare inspectors have enough knowledge to do a satisfying inspection of establishments working with selling of exotic animals. A literature study was used to examine difficulties with each species. A survey was sent to chosen county administrations to get information of existing educations/knowledge and pet shops were interviewed to see how the inspectors' knowledge is perceived. This is done to make an estimation of the demand for this knowledge in big and small counties and how the demand is met. This paper came to the conclusion that even though the county administration may not have this specific knowledge, pet shops felt it was enough to do their job. They did in some cases feel it would be desirable to get more guidance and advices from them. The county administrations also have a clear plan for how to handle cases where expert knowledge, that they may not possess, is needed.

Key words: Animal welfare, stereotypic behavior, knowledge, behavior problems.

Sammanfattning

Exotiska djur i Sverige utgörs oftast av reptiler och färggranna fåglar från andra delar av jorden. Detta gör att deras behov och beteende skiljer sig från de mer vanliga sällskapsdjuren. De är svåra att undersöka och har högre krav på en, för dem, naturlig miljö. Då de ursprungligen kommer från andra delar av jorden har de andra krav på de abiotiska faktorerna, som till exempel temperatur och fuktighet. Då dessa krav och behov kan variera stort mellan olika arter krävs det en fördjupad kunskap för att garantera en god miljö för respektive djur. Samma kunskap behövs av djurskyddsinspektören för att kontrollera att dessa behov tillgodoses.

En litteraturstudie utfördes för att ta reda på hur exotiska djurs behov och beteende skiljer sig från vanliga sällskapsdjur och vilka problem som kan uppstå vid dålig djurhållning. Fyra länsstyrelser valdes ut och fick svara på en enkät med frågor om utbildning/kunskap och hur de hanterade ärenden med exotiska djur. Djurbutiker med försäljning av exotiska djur i valda län ringdes upp och frågades om hur de uppfattat inspektörerna vid kontroll. Resultatet visade att djurbutikerna tyckte att djurskyddsinspektörernas kunskap om exotiska djur var tillräcklig för att kunna göra kontroller. Det fanns dock en önskan om en högre kunskap för en bättre kommunikation och rådgivning för att få hjälp att skapa en välfärd utöver det lagen kräver. Resultaten visade också en skillnad i hur djurbutikerna uppfattade inspektörens syfte med tillsynen.

Alla län hade en välgenomtänkt plan för hur de hanterar fall där extra kunskap behövs. En slutsats som framkom under arbetet var att länsstyrelsen bör utveckla sitt existerande register för att lättare kunna kolla vilka arter som finns i olika djurbutiker och hur många anmälningar det kommit in angående vissa djurslag och arter. Detta skulle det göra det lättare att göra riktade kontroller med en inspektör med rätt kunskap.

Förord

Vi vill tacka vår handledare Helena Kummel för tips och råd för att kunna genomföra vårt examensarbete. Vi vill även tacka Anna Hansson för hjälpen med utformningen av enkätfrågorna till länsstyrelserna och djurbutikerna. Tack till Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar, Skåne och Västra Götaland samt djurbutikerna i respektive län för medverkan i undersökningen. Tack till vår klass för många härliga skratt så att vi har orkat ta oss genom detta arbete.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.1.1 <i>Frågeställningar</i>	1
1.2 Avgränsningar	1
2. Välfärd för exotiska djur	2
2.1 Ormar	3
2.1.1 <i>Beteendeproblem</i>	3
2.1.2 <i>Sjukdomar/skador</i>	4
2.2 Ödlor	4
2.2.1 <i>Beteendeproblem</i>	4
2.2.2 <i>Sjukdomar/skador</i>	5
2.3 Sköldpaddor	5
2.3.1 <i>Beteendeproblem</i>	6
2.3.2 <i>Sjukdom/skador</i>	7
2.4 Sällskapsfåglar	7
2.4.1 <i>Beteendeproblem</i>	8
2.4.2 <i>Sjukdomar</i>	9
2.5 Spindlar	9
2.6 Djurskyddskontroll	9
3. Metod	10
4. Resultat	12
4.1 Västra Götalands länsstyrelse	12
4.2 Skånes länsstyrelse	13
4.3 Kalmars länsstyrelse	13
4.4 Blekinges länsstyrelse	15
4.5 Djurbutikerna	16
5. Diskussion	22
5.1 Slutsats	24
5.2 Felkällor	25
5.3 Etiska aspekter	25
6. Referenser:	26

Bilagor

Bilaga 1 – Enkäten till Länsstyrelsen

Bilaga 2 – Enkäten till Djurbutiker

Bilaga 3 – Priolista från Länsstyrelsen

Bilaga 4 – Statement of contribution

1. Inledning

Människan började för länge sen att försöka tämja djur antingen som jaktredskap, skadedjursbekämpare eller för att säkra matresurser. Från början var djurhållningen alltså mer praktisk, det var först senare som människan började hålla djur av ren nyfikenhet och som sällskap. Under upptäcktsresor till fjärran länder hittades spännande nya djur som togs med tillbaka till hemlandet. Det är på detta sätt som djur klassificerade som exotiska började hållas som sällskapsdjur (Honest & Wolfensohn, 2010).

1.1 Syfte

Syftet med det här examensarbetet har varit att ta reda på hur kunskapsnivån ser ut hos djurskyddsinspektörer i utvalda länsstyrelser och hur den förhåller sig till behovet i respektive län. Utöver detta undersöktes ifall inspektörer erbjuds kurser eller liknande för att upprätthålla eller höja kunskapsnivån om exotiska djur. Syftet var också att ta reda på hur länsstyrelserna hanterar situationer där man inte har den kunskap som krävs och hur djurbutiker som innehar exotiska djur uppfattar inspektörernas kunskap under inspektion.

Det här arbetet gick även ut på att hitta alternativ för utbildningar som inspektörer kan gå samt sammanställa tankar och åsikter från både inspektörer och djurbutiksinnehavare för hur kontroller fungerar i dagsläget och hur de kan göras bättre i framtiden.

1.1.1 Frågeställningar

Har alla djurskyddsinspektörer tillräcklig kunskap för att göra en korrekt bedömning av exotiska djur?

Erbjuds det någon form av utbildning för att förbättra kunskapen om exotiska djur hos djurskyddsinspektörer?

Hur går man till väga om djurskyddsinspektörerna inte har den kunskap som krävs?

Hur ser behovet av kunskap om exotiska djur ut i de olika länen?

1.2 Avgränsningar

Arbetet har riktat in sig på en jämförelse mellan fyra län, uppdelat i två stora och två små län – Västra Götaland, Skåne, Blekinge och Kalmar. Två stora län som innehåller storstäder valdes då det kan antas att det finns fler exotiska djur i dessa län. De två små länen valdes för att få en uppfattning om skillnader mellan storlekar på län, både i fråga om utbildning och om behov av kunskap om exotiska djur.

En avgränsning var att vi riktade in oss på endast djurbutiker då det var för svårt att få tag på privatpersoner. Inom länen har djurbutikerna letats upp via Eniro.se och Hitta.se. Eftersom det inte finns något register hos länsstyrelser eller Zoorf (Zoobranschens riksförbund) om vad de olika djurbutikerna har för arter fanns inget annat alternativ än att ta hjälp av eventuella hemsidor för djurbutiken eller fråga i samband med intervjun.

Det finns ingen beskrivning på vilka djur som ingår i begreppet exotiska djur. Det här arbetet riktar därför in sig på de arter som är ryggradsdjur och spindeldjur och som går att köpa i zoobutiker som privatperson – sällskapsfåglar, ormar, ödlor, sköldpaddor och spindlar.

Avgränsning har gjorts då vi tittat på kompetensen hos djurskyddsinspektörer från och med år 2009 då länsstyrelsen tog över från kommunerna, kontroller som gjordes innan detta är inte aktuella för denna rapport.

2. Välfärd för exotiska djur

När man pratar om en bra välfärd för djur menas det att djuret ges mer än det nödvändiga för att hålla djuret vid liv. Djurens vardag förgylls med viktiga berikningar och en utformning av inhägnaden som uppmuntrar naturliga beteenden och motverkar utvecklingen av stereotypier. Då exotiska djur kommer från områden med ett annat klimat kan det finnas behov att skapa en konstgjord miljö som återskapar de biotiska och abiotiska förhållandena djuret är van vid, till exempel växtlighet, temperatur och luftfuktighet (Honest & Wolfensohn, 2010). En grund för att skapa en miniminivå för välfärd är att tillämpa *De fem friheterna* som utvecklades av Dr John Webster. Professor of Animal Husbandry. University of Bristol:

- Frihet från törst, hunger eller undernäring
- Frihet från obehag
- Frihet från smärta, skada och sjukdom
- Frihet att uttrycka normalt beteende
- Frihet från fruktan och nöd

Vissa arter är mer känsliga för att utveckla stereotypier och ställer därför högre krav på djurhållare och sin miljö, ett exempel är papegojor som lätt utvecklar stereotypa beteenden när de inte får det sociala umgänge de behöver. Naturliga beteenden som man vill att djuret ska få utföra är sådana som ger djuret en så kallad positiv stress såsom matsök och att leta upp skydd då detta utgör sysslor som upptar stor del av djurets dag. Utan dessa blir djuret lämnad

utan viktiga sysselsättningar och utvecklar stereotypier för att fylla upp tiden dessa sysslor annars skulle ta i anspråk (Honest & Wolfensohn, 2010).

Det finns dock naturliga beteenden som inte är önskvärda, flykt är ett sådant beteende som skapar en negativ stress och därför ska djuret skyddas från sådant som skulle trigga detta beteende, till exempel att se ett för arten naturligt rovdjur. Då många exotiska djur är väldigt rymningsbenägna är det viktigt att skapa en inhägnad som klarar av att hålla djuret instängt, både för djurets skull då exotiska djur inte klarar sig i vårt nordiska klimat, och för allmänhetens skull då det finns många giftiga/farliga arter bland de exotiska djur som hålls i fångenskap (Honest & Wolfensohn, 2010).

2.1 Ormar

De vanligaste ormarna som hålls i fångenskap är colubrider, som till exempel majsormar, mjölksnokar och råttsnokar, och boider, som utgörs av pytonormar och boaormar (Mohan-Gibbons & Raiti, 2010). Alla ormars omgivning ska likna den specifika artens naturliga miljö, till exempel behöver sandboaormar finsand då det ger ormen trygghet och förhindrar fuktuppsugning i terrariet. Värmekälla är en viktig inredning i ett terrarium då ormar, tillsammans med andra reptiler, är växelvarma djur som absorberar värme från omgivningen (Mohan-Gibbons & Raiti, 2010).

2.1.1 Beteendeproblem

Den bästa behållaren för ormar är terrarium då dessa gör det möjligt att skapa en miljö där ormen inte skadar sig. Dessutom kan en lämplig temperatur och relativt hög luftfuktighet hållas. Nackdelen är att ventilationen blir dålig, då är gallerburar bättre. Dock försvårar gallerburar möjligheterna att hålla lämplig temperatur eller luftfuktighet. Ormen kan dessutom skada sig på gallerret när den gnuggar olika kroppsdelar, speciellt nos och huvud, mot det i försök att rymma genom nätet (Andersson, 2006). Om ormen gör flyktförsök så kan det bero på att den upplever en stress orsakad av miljö och omgivning. Det är viktigt att åtgärda problemet och få bort det beteendet så fort som möjligt då risk för skada uppstår.

Flyktbeteendet reduceras oftast ju längre ormen är i fångenskap, om djurhållningen är bra samt att berikning förs in i terrariet. Om djurhållningen eller näringen inte är lämplig för ormar så äter de inte och det är därför viktigt att födan är anpassad efter vad ormen äter (Mohan-Gibbons & Raiti, 2010).

Vildfångade ormar anpassar sig sällan till fångenskap och dör så småningom av en bakterieinfektion eller liknande. En orm kan även kasta upp maten igen och det kan bero på

flera saker, till exempel kan maten vara för stor samt att hanteringen eller djurhållningen av ormen kan vara felaktig (Mohan-Gibbons & Raiti, 2010).

2.1.2 Sjukdomar/skador

Sköter man om en pyton- eller boaorm väl och de äter regelbundet så kan de bli över 20 år i fångenskap. De flesta djur i fångenskap dör på grund av ålder snarare än sjukdomar. De sjukdomar som en orm dock kan råka ut för är inre parasiter som bandmask, yttre parasiter som fästingar, lunginflammation, munhåleinfektion och paramyxovirus som orsakar lunginflammation och neurologiska symtom. (Andersson, 2006).

Att identifiera smärta hos ormar är svårt, då många inte visar några tecken på smärta för att undvika andra rovdjur. Slöhet, anorexi, aggression, ökad andningsfrekvens, undvikande eller biter på sig själv är några tecken på att ormen kan ha ont. Det har gjorts få studier på smärta hos ormar. Stress i samband med fångenskap kan också vara skadlig och påverkar då ormars välfärd och välbefinnande (Mohan-Gibbons & Raiti, 2010).

2.2 Ödlor

Gröna leguaner, leopardgeckos, skäggagamer, beslöjade kameleonter och tiliqua är ödlor som fötts upp i fångenskap i många generationer. De är dock ändå inte domesticerade då de inte har anpassat sig helt till livet med människor och behåller beteenden från sina vilda artfränder. Varje art av ödlor är anpassade för att överleva i ett visst ekosystem med andra miljöfaktorer än de som existerar i Sverige, till exempel temperatur, lufttryck, vegetation, rovdjur, bytesdjur och solljus. De som äger och håller ödlor måste se till att miljön är anpassad till artens habitat (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

2.2.1 Beteendeproblem

Det finns många orsaker till att en ödla visar oönskade beteenden eller utvecklar beteendeproblem, till exempel överdriven eller ovarsam hantering, olämpliga burar och deras tillbehör, fel foder eller att det är flera ödlor i samma bur (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

Aggression riktad mot andra ödlor är ett normalt beteende hos ödlor som blir äldre och köns mogna, detta kan ofta leda till skador framförallt vid konkurrens om föda. Man bör hålla ödlor individuellt och ha visuella barriärer mellan individer som hålls i separata burar. Detta för att minska den aggressivitet som är kopplat till revir och även konkurrensen om föda då det skapar en stress för djuret även om de inte kan skada varandra (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

Gröna leguaner lever tillsammans med sina syskon efter kläckningen och visar inte aggressivitet mot dem, dessa ödlor kommer att attackera andra ödlor i samma ålder om de inte är syskon. Det går att hålla vuxna gröna leguaner i grupp men det krävs stora burar med överskott av resurser och kontinuerlig borttagning av aggressiva individer (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010). Aggression kan även vara riktad mot människor i försvarsbehov som bottnar i rädsla, såsom tvångsförflyttning från värmekällan eller tillflykt, borttagning av resurser eller överdrivet våld vid hanteringen (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

Det har föreslagits många sätt för att minska aggressivt beteende hos ödlor i fångenskap, en av dem är kastrering. Det kan minska aggressionen i terrarium, men det är inte troligt att det har någon effekt på aggression som kommer från försvar eller rädsla. Är en ödla skadad eller upplever smärta kan även det leda till aggression och för att enkelt få bukt med denna sorts aggression behandlas smärtan eller skadan av en veterinär (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

Onormala återkommande beteenden uppstår också, speciellt bland arter som hoppar, då de hoppar in i glaset på terrariet. Många landlevande arter uttrycker ett stereotypt beteende då de rör sig från ena sidan av buren till andra. Sjukdomar associerade med fångenskap som till exempel skrubbsår kan uppstå efter onormala återkommande beteenden (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

Mer forskning kring berikning av miljö och dess effekter på ödlor i fångenskap behövs. Dock bör det finnas biologiskt relevant berikning tillgängligt för alla djur i fångenskap. Just för ödlor kan det vara i form av att leta föda eller andra naturliga beteenden som söka efter skydd, sola eller simma (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010).

2.2.2 Sjukdomar/skador

En ödla som har ont kan visa ett onormalt beteende i form av förändringar i attityd, aptit, aktivitet och kroppshållning. När en ödla visar ett annorlunda beteende så är det därför viktigt att kontrollera att den inte har ont eller har skadats på något sätt (Gibbons & Mohan-Gibbons, 2010). Koccidier och springmask är två parasitsjukdomar som är vanliga hos ödlor. Dessa parasiter utgör inte ett problem i vilda populationer utan endast hos ödlor i fångenskap (Stahl, 2003).

2.3 Sköldpaddor

Sköldpaddor är som alla reptiler växelvarma och behöver därför ha tillgång till både värme och svalka i form av till exempel värmelampa och skydd. Det finns alla möjliga sorters

sköldpaddor. Dessa kan delas in i havs-, sötvatten-, land- och semi-landlevande sköldpaddor. Semi-landlevandesköldpaddor vill röra sig mycket på både land och i vatten (Mohan-Gibbons & Norton, 2010). När dessa hålls i fångenskap måste deras naturliga miljöer återskapas i den konstgjorda för att sköldpaddorna ska kunna utföra naturliga beteenden. Till exempel har sköldpaddor från tempererade områden ett behov av vintervila som måste tillgodoseas för att sköldpaddans reproduktionscykel ska fungera (DFS 2005:8). Det finns herbivorer, omnivorer samt karnivorer bland sköldpaddor och födan måste därför anpassas därefter (Mohan-Gibbons & Norton, 2010).

2.3.1 Beteendeproblem

De vanliga orsakerna till sjukdom bland sköldpaddor är dålig djurhållning och felaktiga miljöfaktorer. Sköldpaddor behöver en inhägnad som är anpassad efter antalet sköldpaddor och deras storlekar. Inhägnaden behöver innehålla tillräckligt med skydd så att alla sköldpaddor får plats samtidigt (DFS 2005:8), samma sak gäller värmelampa. Om det inte finns tillräckligt med skydd kan detta leda till aggressivitet mellan sköldpaddorna. Exempel på sådana skydd är grottor, buskage eller träbyggnad. På samma sätt behöver alla sköldpaddor tillgång till vatten samt land i någon grad. Landlevande- och sumpsköldpaddor behöver tillräckligt med vatten så att alla i inhägnaden kan försänka hela skalet i vatten vid samma tillfälle medan vattensköldpaddor ska ha tillräckligt med land för alla sköldpaddor att få plats samtidigt (DFS 2005:8).

Det är ytterst viktigt att sköldpaddan får en kost anpassad efter arten men lika viktigt är det att man förstår dess födosök. Precis som med de andra exotiska djuren som tas upp spenderar sköldpaddor en stor del av dygnet med födosök i det vilda, en sysselsättning som försvinner i fångenskap. Detta sätter stora krav på berikning från djurhållaren som behöver hitta en berikning som liknar den naturliga. Exempel på berikning kan vara att ge vegetabilisk föda i PVC-rör som läggs på bassängens botten till betande havssköldpaddor, andra berikningsmetoder kan vara att gömma maten eller att servera den fryst (Mohan-Gibbons & Norton, 2010). Brist på sådan här berikning eller felaktig djurhållning kan skapa en psykisk och/eller fysisk ohälsa hos sköldpaddan, exempel på stereotypa beteenden som finns hos sköldpaddor är att upprepande vandra i ett mönster, simma i cirklar, självstympning eller gnida kroppen mot inredning.

Ett annat beteende som kan påvisa att sköldpaddan inte mår bra är att frekvent försöka fly från inhägnaden. Berikningsstudier har visat att berikning gör sköldpaddor mer aktiva, minskade

stereotypa beteenden och minskar tiden sköldpaddan spenderar till flyktt försök (Swaisgood & Shepherdson, 2005).

2.3.2 Sjukdom/skador

Övervikt är inte ovanligt bland sköldpaddor i fångenskap och orsakas av för mycket föda och/eller att sköldpaddan inte får tillräckligt med motion (Arena et al. 2014).

Risken för parasiter gör att sköldpaddor från olika geografiska områden aldrig bör hållas i samma inhägnad. Sköldpaddorna ökar stressnivån hos alla individer, när det hålls fler ödlor från olika områden i världen (Arena et al. 2014).

Skador som kan uppstå på sköldpaddors skal och mjukdelar kan härröra från aggressivitet mellan sköldpaddor som kan orsakas av att det finns för många individer i en för liten inhägnad (Arena et al. 2014). En annan sorts skador uppstår genom att sköldpaddan upprepat gnider kroppen mot inhägnades väggar. Om inhägnaden består av galler eller annat material sköldpaddan kan se igenom kommer den försöka ta sig ut och kan då få nötningskador samt sår. För att förhindra detta bör man ha ett stängsel som inte går att se igenom, till exempel trä (Mohan-Gibbons & Norton, 2010).

2.4 Sällskapsfåglar

Problemet med våra sällskapsfåglar är att de, i grunden, är flockdjur. Riskerar fågeln att bli utstött och/eller byte för rovdjur visar den inte att den mår dåligt förrän det är så illa att djuret är nära döden och det ofta är för sent att hjälpa fågeln.

Då en fågel är täckt av fjädrar är det väldigt svårt att avgöra fågelns allmäntillstånd genom att titta på den. För att avgöra om en fågel är under-/överviktig krävs det hantering och genom att dra fingrar över fågelns bröstben går det att känna om fågeln har en sund vikt. Om fågeln inte är van vid en sådan behandling kan det krävas att, med en skyddshandske, hålla fast fågeln under hanteringen vilket skapar en stress för fågeln och kan innebära en viss risk för hållaren.

Vanligt bland våra burfåglar är att de får felaktigt foder, ett misstag är att man tror att alla fåglar äter frön men bland våra sällskapsfåglar finns det fröätare, insektsätare och nektardrickare. Fåglar behöver även extra tillsatser såsom kalk för att bygga starka och friska kroppar. Andra vanliga misstag är att fågeln hålls i för liten bur, buren är felinredd, fågeln är ensam och/eller får inte den sysselsättning den behöver (Högberg & Lindberg, 2011).

2.4.1 Beteendeproblem

Utöver att fågeln behöver rätt foder för arten är födoletandet en viktig komponent i fågelns vardag. Ett vanligt fel som en djurägare gör är att sätta vatten och mat vid fågelns vanligaste sittplats vilket gör att fågeln inte behöver göra något för att få i sig sin mat vilket resulterar i att en viktig sysselsättning försvinner. Vanligt är också att djurägare köper runda pinnar till buren medan naturpinnar som gärna har löv och liknande kvar och är i olika storlekar/tjocklekar är bättre i det syfte att det aktiverar fågeln och tränar dess fötter.

Många fåglar har också speciella behov såsom att de är badande, marklevande eller sandbadande och kräver dessa inslag i sin miljö för att få sina behov tillfredsställda. Utan dessa skapas en inre stress som kan resultera i stereotypa beteenden såsom hyperaktivitet eller fjäderplockning (Högberg & Lindberg, 2011).

Det största problemet för fåglar är psykisk ohälsa som kan härröra från mycket. En för liten bur resulterar i att fågeln inte får röra på sig i den grad den behöver. Fåglar behöver även få röra sig i sin naturliga form, t.ex. flygfåglar behöver flyga och klätterfåglar behöver klättra. Om detta utesluts ur fågelns liv skapar det en stress som kan utveckla en stereotypi. Andra exempel på faktorer som kan skapa stress är ändring av fågelns miljö eller närvaro av andra djur som hund och katt. Ofta hålls fåglar ensamma i en bur, särskilt när det kommer till större fåglar.

Problemet är att de flesta fågelarter som finns i våra hem lever i det vilda som flockdjur och mår dåligt av ensamhet eller fel partner. Ensamheten hindrar fågeln från att utveckla en rik beteendepetoar och den sociala strukturen hos arten. Istället blir de stillasittande, apatiska och utvecklar stereotypa beteenden (Meehan et al. 2003). Att inte ha andra fåglar runt sig kan ersättas genom att fågeln får tillfredsställande umgänge med människor istället men om fåglar i samma bur inte kommer överens måste de delas på, i alla fall en betydande tid och sedan sättas ihop igen i en ny miljö för de båda. En fågel kan också drabbas av depression och orsakerna är det samma som för stress (Högberg & Lindberg, 2011).

Fjäderplockning är ett möjligt och vanligt stereotypt beteende som kan orsakas av de flesta psykiska problem en fågel kan drabbas av. Det kan dock även utlösas av faktorer kopplat till fodret, medicinska problem, genetik och mer diffusa orsaker såsom dålig luftkonditionering eller beläggning på fjädrarna. När en fågel väl har börjat med fjäderplockning blir det snabbt en vana och det är därför viktigt att snabbt upptäcka och åtgärda orsaken. Eftersom det dessutom kan finnas mer än en orsak är detta svårt. Att förebyggande observera fågeln och

lära sig vad ens fågel behöver är därför av ytterligare vikt. Sedan förekommer också naturlig fågelplockning då föräldrar kan plocka på sina ungar för att de vill påbörja en ny kull och därför försöker få de gamla ungarna att lämna boet (van Zeeland et al. 2009).

2.4.2 Sjukdomar

När det kommer till fåglarnas sjukdomar härrör de flesta från okunskap och ignorans från djurhållaren. Felaktigt foder eller frånvaro av sand som fågeln äter för att hjälpa till med den mekaniska nedbrytningen är sådana faktorer. Fåglar kan även drabbas av parasiter, vanligtvis genom vistelse i voljärer, och bli förgiftade. Förgiftningen kan härröra från att fågeln äter växter, färg m.m. som den kan hitta i hemmet. Bly- och zinkförgiftning är de vanligaste sorterna och har liknande symptom med bl.a. polyuri, som innebär att fågeln utsöndrar en ovanligt stor urinmängd. Förgiftning kan leda till död för fågeln inom ett par dygn om behandling inte ges i tid (Högberg & Lindberg, 2011).

Vanliga sjukdomssymptom är slöhet, blod i urinen, avmagring, polyuri och att fågeln inte håller huvudet rätt. När en fågel uppvisar symptom är det viktigt att sätta in extra värme, ge druvsockervatten och låta fågeln få lugn och ro. Vid behov ska veterinär kontaktas snarast möjligt för att ge fågeln största möjliga överlevnadschans (Högberg & Lindberg, 2011).

2.5 Spindlar

Spindlar inkluderas inte i Föreskrifter om ändring i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:16) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby. Enda lagen som kan tillämpas vid hållning av spindlar är SFS 1988:534. Djurskyddslag som är övergripande för alla djur.

2.6 Djurskyddskontroll

En djurskyddskontroll utgår från djurskyddslagen samt förordningar och föreskrifter. Djurskyddslagen är tolkningsbar och tillämpas för att skapa en lägsta tillåten nivå för djurvälstånd. I Sverige är det länsstyrelsen som har ansvar för djurskyddsärenden och tillsynen för att kontrollera att lagstiftningen följs. Djurskyddsinspektören är en viktig aktör inom djurskyddstillsyn, då de har i uppgift att handlägga dessa ärenden (Naturvårdsverket, 2013). Djurskyddsinspektörens uppgift kan sägas vara att tolka och läsa av djurägaren och dennes verksamhet. Inspektören ska på ett professionellt sätt och med hjälp av djurskyddslagen samt föreskrifter och förordningar avgöra om djurägaren är lämplig att ha sin verksamhet. En professionell inspektör är lyhörd och lyssnar på ägaren och verkar samtidigt för att verksamheten ska följa existerande lagar (Naturvårdsverket, 2013). Djurskyddsinspektören

behöver förhålla sin egen uppfattning om situationen i relation till djurskyddslagen, då lagen är så pass tolkningsbar som den är. Det är nämligen skillnad på djurägare som gör fel medvetet och ägare som gör fel omedvetet trots goda avsikter i grunden. Därför är det viktigt att inspektör beaktar sin uppfattning av individen och därmed kanske anpassar sin inspektionsstil till situationen, inom vad lagen tillåter. Då jobbet innebär mycket kontakt med människor måste hänsyn tas till individuella skillnader samtidigt som alla liknande verksamheter ska behandlas lika (Naturvårdsverket, 2013).

3. Metod

Arbetet är gjort som en litteraturstudie och de vetenskapliga artiklarna har främst hittats på Science Direct, Web of Science, SpringerLink och Halmstad University Library. De sökord som använts är behavior in exotic pets, inspection, stereotypic, domesticated, snake, lizard, parrot, chelonia och animal welfare. Utöver vetenskapliga artiklar har det använts populärvetenskapliga böcker som berör beteende och skötsel av exotiska djur som skrivits av sakkunniga personer. Från litteraturstudien framkom fakta om de exotiska djurens beteende, kost, vård och behov samt de speciella svårigheter som kan uppkomma vid inspektion av dessa djur.

Det gjordes utöver detta en enkätundersökning på fyra utvalda länsstyrelser för att undersöka vad det finns för kunskaper i de respektive länsstyrelserna, se bilaga 1. De utvalda länsstyrelserna ringdes upp för att kontrollera att de ville medverka för att säkerställa att enkäten skulle besvaras. Därefter skickades en enkät ut via e-post varvid de fick tid på sig att svara, detta för att få så kvalitativa svar som möjligt. Enkäten innehöll frågor om vilka kunskaper och utbildningar som finns hos djurskyddsinspektörerna. Frågorna berörde även hur kontroller av verksamheter som handskas med exotiska djur riskbedöms och prioriteras.

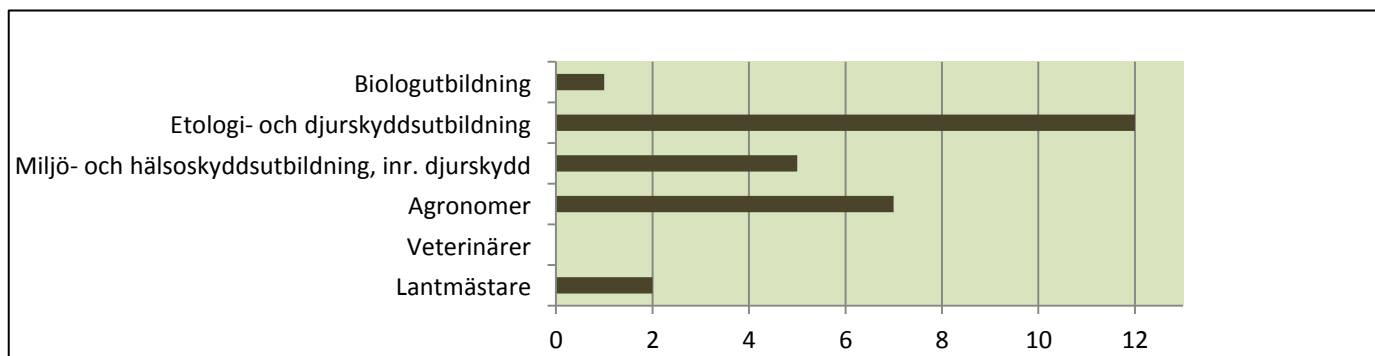
Djurbutiker i de berörda länen som innehar dessa djur ringdes upp och ombads besvara frågor om besök de fått av djurskyddskontrollanter, se bilaga 2. Här gjordes en intervju via telefon för att säkerställa att frågorna besvarades då ett enkätutskick troligen skulle få lägre svarsfrekvens. Dessa frågor handlade om hur de anställda uppfattat inspektörens bemötande och kunskap under besöket samt under annan eventuell kontakt. Frågorna för enkäten och frågorna som ställdes via telefon valdes utifrån rapporten Effektiv miljötillsyn som

naturvårdsverket skrev 2013. Artikeln tar upp vikten av professionalism och vikten av att alla inspektörer utgår från samma lagar och värderingar. Frågorna var anonyma för att djurbutikerna skulle känna att de kunde svara öppet.

4. Resultat

4.1 Västra Götalands länsstyrelse

I Västra Götaland finns det totalt 27 djurskyddsinspektörer med olika utbildningar, se figur 1.

Figur 1. Fördelning av utbildningar hos djurskyddsinspektörer i Västra Götaland.

Utöver utbildningarna i figur 1 besitter många djurskyddsinspektörer annan erfarenhet om exotiska djur. Erfarenheter/kunskap om exotiska djur som uppgetts är:

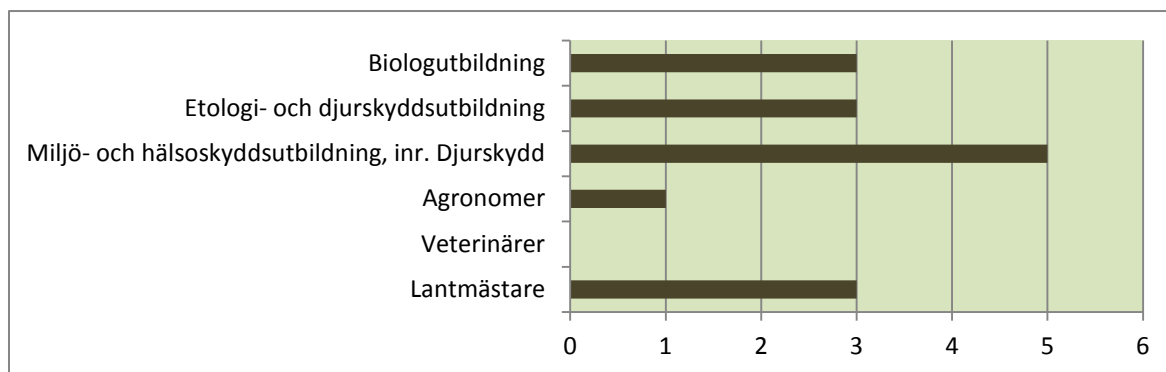
- Djurvårdarlinjen med praktik på Kolmården och Tropikhuset
- Arbetat på djurpark i åtta år
- Arbetat med sällskapsfåglar i många år
- Etologikurser
- Arbetslivserfarenhet med exotiska djur på djursjukhus och djurparker

Inga normalkontroller för exotiska djur gjordes under år 2013 hos privatpersoner, endast djurbutiker. Totalt kom det in 25 anmälningar på nämnda djur år 2013. Länsstyrelserna använder en priolista, se bilaga 3, som gäller för alla djurslag vid riskbedömning av en anmälan. Vid normalkontroller använder man sig av riskklassningssystemet ”stork” som utvecklats av Jordbruksverket. Detta är en modell för ett riskbaserat uttag av kontrollobjekt, med andra ord ett riskbaserat program för att utföra normalkontroller (A. Barchiesi, Personlig kommunikation, 19 maj, 2014).

Länsstyrelsen i Västra Götaland erbjuder i nu läget inga kurser eller utbildningar specifikt för exotiska djur. De anser att det krävs mycket för att hålla denna specialkompetens uppdaterad och väljer därför att ta in experter i de få fall de har. Länsstyrelsen har haft en internutbildning inom området.

4.2 Skånes länsstyrelse

I Skåne finns det totalt 15 djurskyddsinspektörer med olika utbildningar, se figur 2.

Figur 2 visar fördelningen av utbildningar hos djurskyddsinspektörer på länsstyrelsen i Skåne.

En djurskyddsinspektör har även gått Zoorf-utbildningar. Zoorf är en förkortning på Zoobranschens riksförbund. Det är en organisation som håller i utbildningar om bland annat reptiler och sällskapsfåglar (Zoorf, 2014).

Under år 2013 gjorde länsstyrelsen 25 normalkontroller av djurbutiker och verksamheter med offentlig förevisning av exotiska djur. Det finns ingen särskild statistik för anmälningar av exotiska djur hos länsstyrelsen.

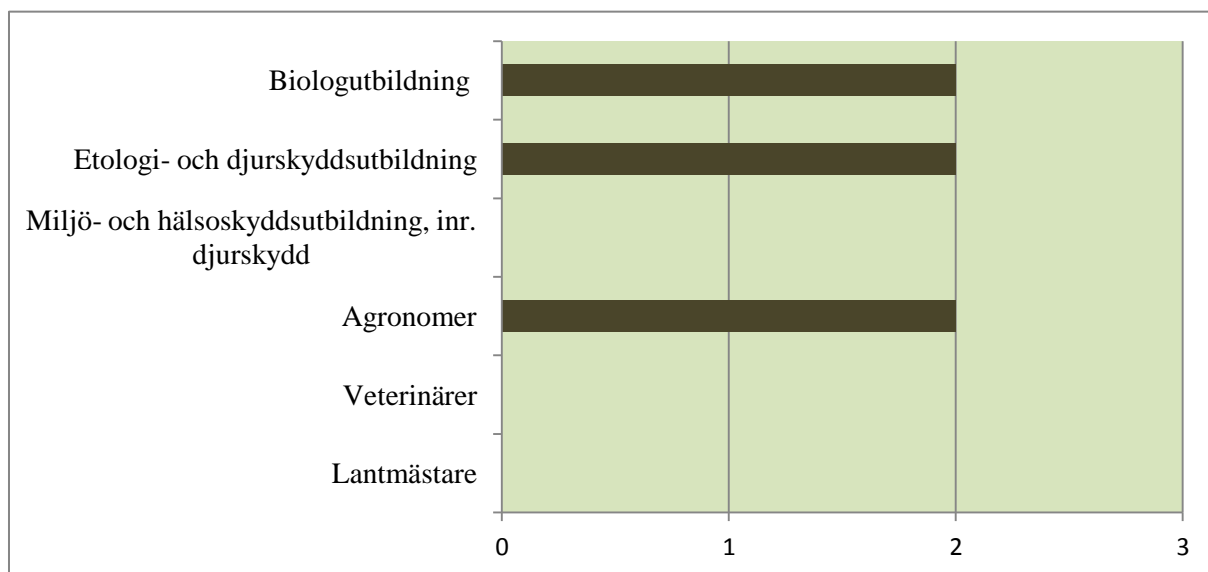
Riskbedömning sker enligt den priolista som gäller för alla djurslag men med hänsyn till reptilers särskilda behov. Ingen särskild riskbedömning sker för hållande av de exotiska djuren.

Länsstyrelsen har vid ett tillfälle bjudit in en veterinär med specialkompetens inom reptiler och fåglar att hålla ett föredrag för djurskyddsinspektörerna. Det finns enligt länsstyrelsen utbildningar inom exotiska djur antingen på högskola eller via Zoorf-utbildningar som inspektörerna kan gå vid önskemål.

Saknas kunskap om de exotiska djuren rådgör inspektören med artbestämmare eller veterinär med specialkunskap. Länsstyrelsen tar hjälp av experter ungefär 1-2 gånger per år, främst för att artbestämma ett djur.

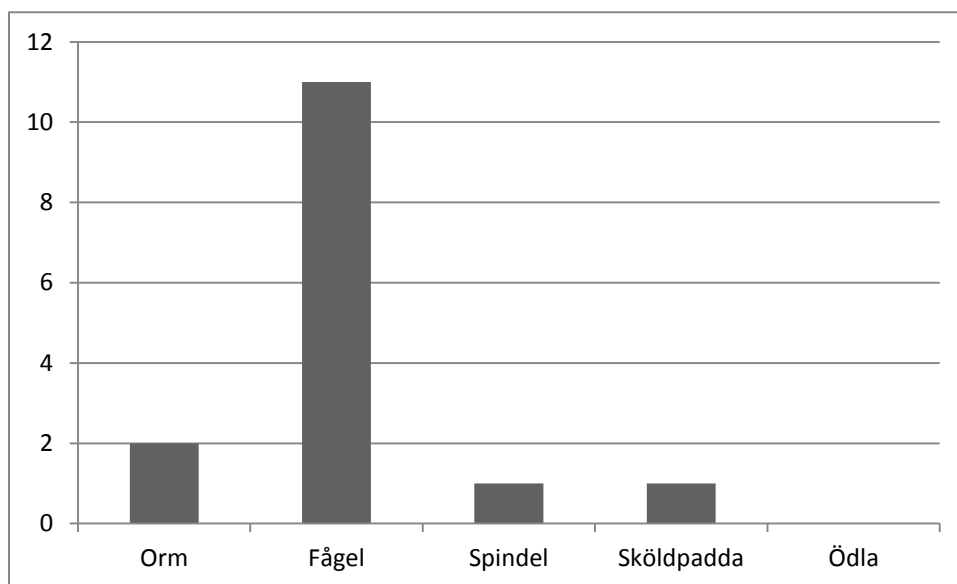
4.3 Kalmars länsstyrelse

Totalt finns det sex djurskyddsinspektörer på länsstyrelsen med olika utbildningar, se figur 3.

Figur 3. Fördelningen av utbildningar hos djurskyddsinspektörer på länsstyrelsen i Kalmar.

Normalkontroller på länsstyrelsen i Kalmar sker endast i samband med § 16-tillstånd enligt djurskyddslagen i dagsläget. Verksamheter som vill hålla, sälja eller föda upp djur i större omfattning behöver få ett tillstånd från länsstyrelsen enligt § 16 i djurskyddslagen (SFS 1988:534). Figur 4 visar antalet anmälningar av exotiska djur.

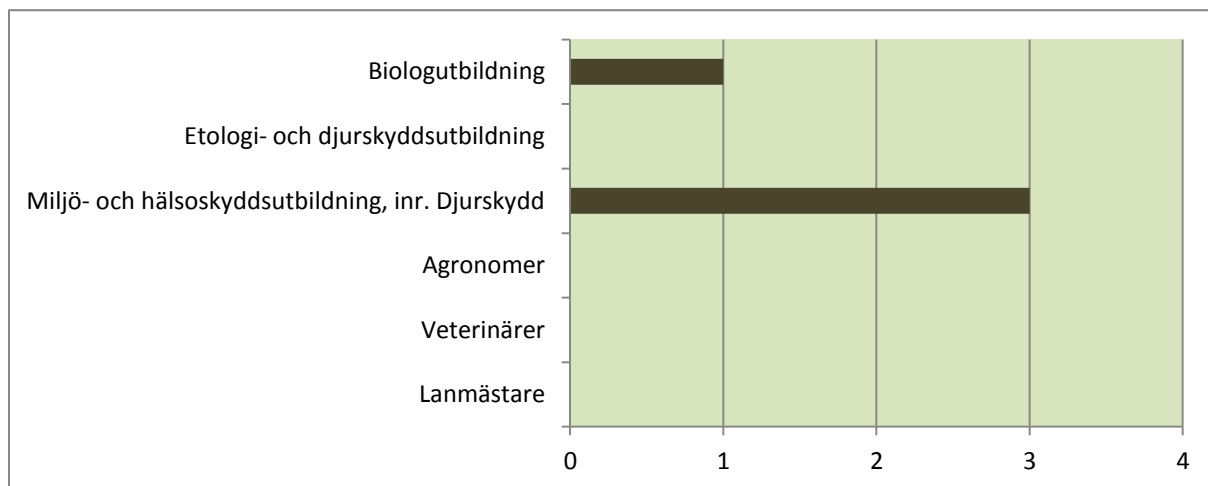
Figur 4. Antal anmälningar specifikt för respektive djur åren 2012-2014.

Riskbedömning av anmälan av exotiska djur sker likadant som vid andra anmälningar, alltså efter en priorlista. Hållande av dessa djur riskbedöms som hållande av alla andra djur. Enligt länsstyrelsen så ingår exotiska djur i de utbildningar som finns för

djurskyddsinspektörer. Hjälp utifrån vid tillsyn av exotiska djur om djurskyddsinspektören saknar kunskap sker en gång per år ungefär.

4.4 Blekinges länsstyrelse

Länsstyrelsen i Blekinge har totalt tre djurskyddsinspektörer med olika utbildningar varav en har två utbildningar, en som biolog och miljö- och hälsoskyddsutbildning med inriktning djurskydd, se figur 5.

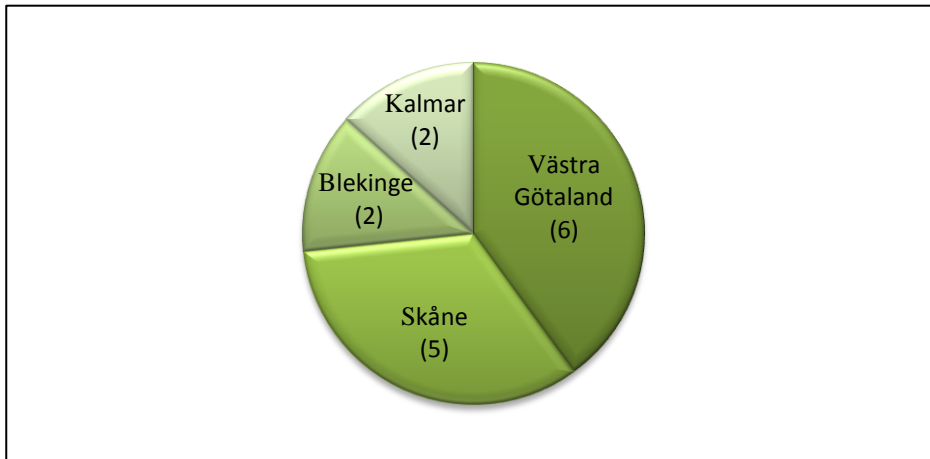

Figur 5. Fördelningen av utbildningar hos djurskyddsinspektörer på länsstyrelsen i Blekinge.

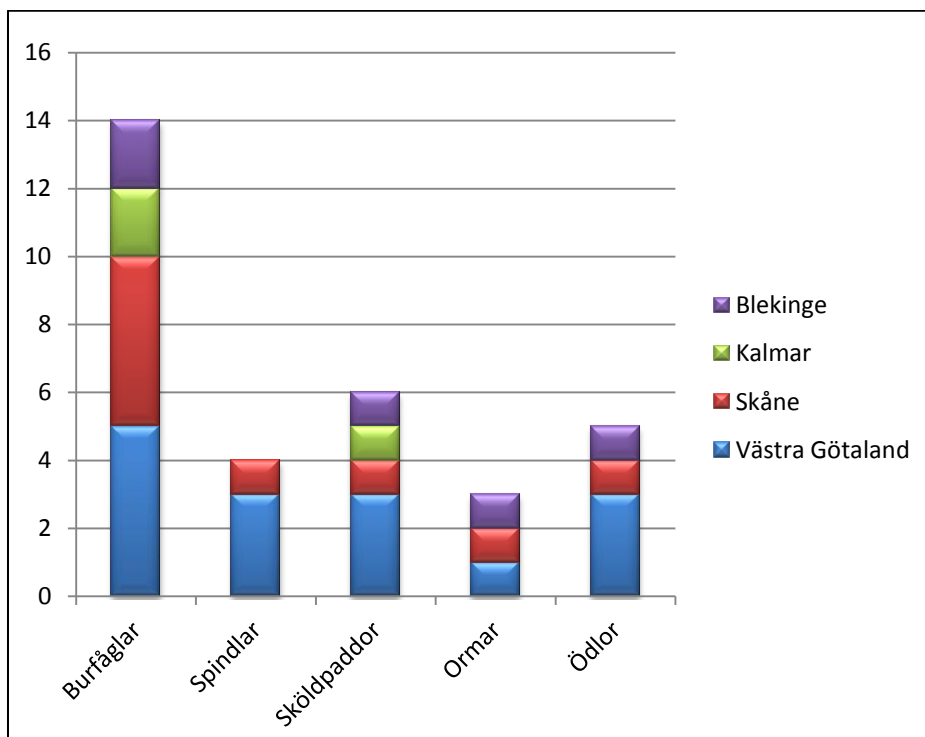
Normalkontroller sker endast i samband med tillståndsprövning enligt § 16 i djurskyddslagen (SFS 1988:534). Länsstyrelsen får in anmälningar på exotiska djur cirka tre gånger per år. Riskbedömningen av anmälan av exotiska djur bedöms enligt samma priorlista som de övriga länsstyrelserna. Hållandet av de exotiska djuren riskbedöms enligt Jordbruksverkets modell för riskvärdering. Djurskyddsinspektörerna på länsstyrelsen i Blekinge saknar utbildning specifikt för ormar, ödlor, spindlar, sköldpaddor och burfåglar. Det erbjuds heller inte några kurser eller utbildningar enligt länsstyrelsen. Djurskyddsinspektörerna konsulterar veterinär eller annan expert på området om kunskap saknar.

4.5 Djurbutikerna

Totalt tillfrågades 28 djurbutiker varav 15 stycken lämnade svar, se figur 6. Samtliga 15 har haft besök av djurskyddsinspektörer sedan länsstyrelsen tog över tillsynen av djurskydd från kommunerna år 2009. Utöver det har åtta av dem haft annan kontakt, via mejl eller telefon, med djurskyddsinspektörer sedan länsstyrelsen tog över år 2009. Antalet djurbutiker med ormar, ödlor, spindlar, burfåglar och sköldpaddor visas i figur 7.

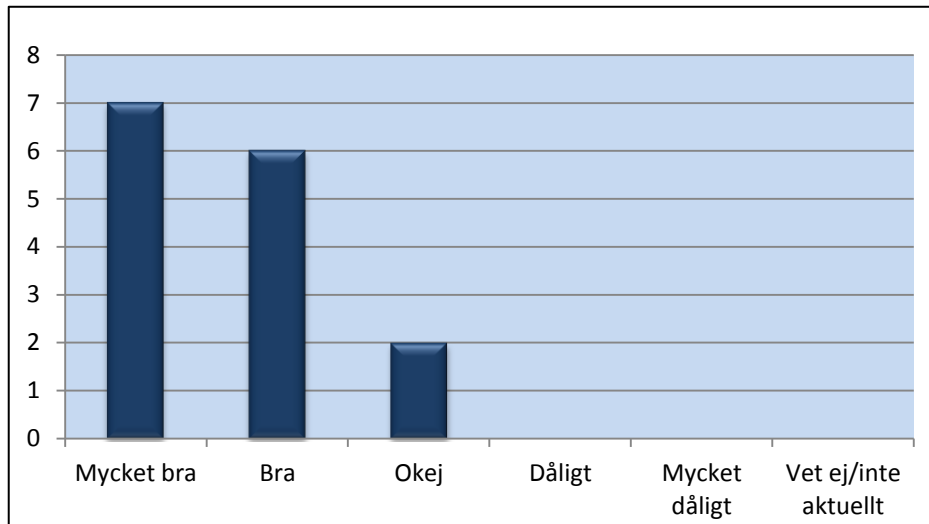
Figur 6 visar antal djurbutiker som svarade på enkätundersökningen i de olika länen.

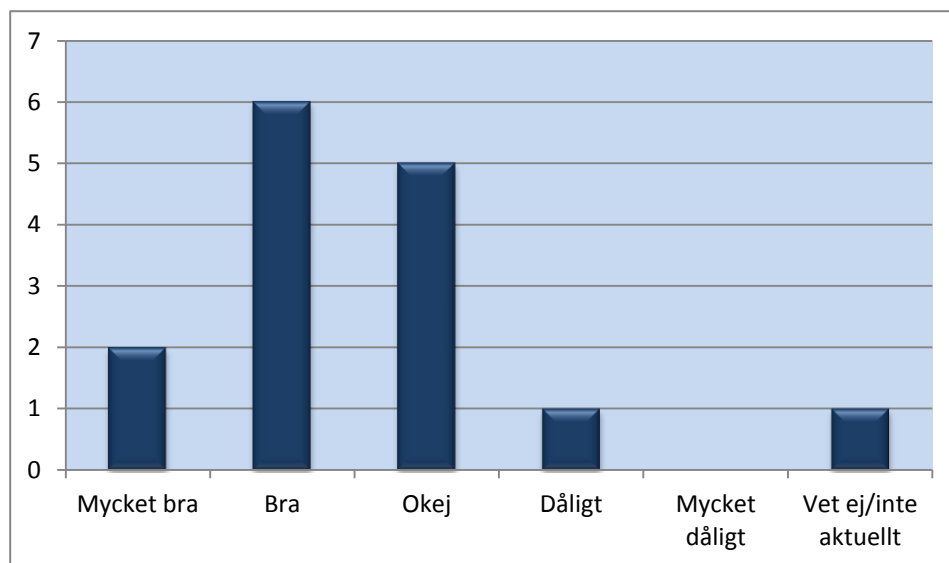
Figur 7. Antalet djurbutiker med respektive djurslag i olika län.

Djurbutikernas uppfattning av djurskyddsinspektören vid besök, se figurerna 8, 9, 10, 11 och 12.

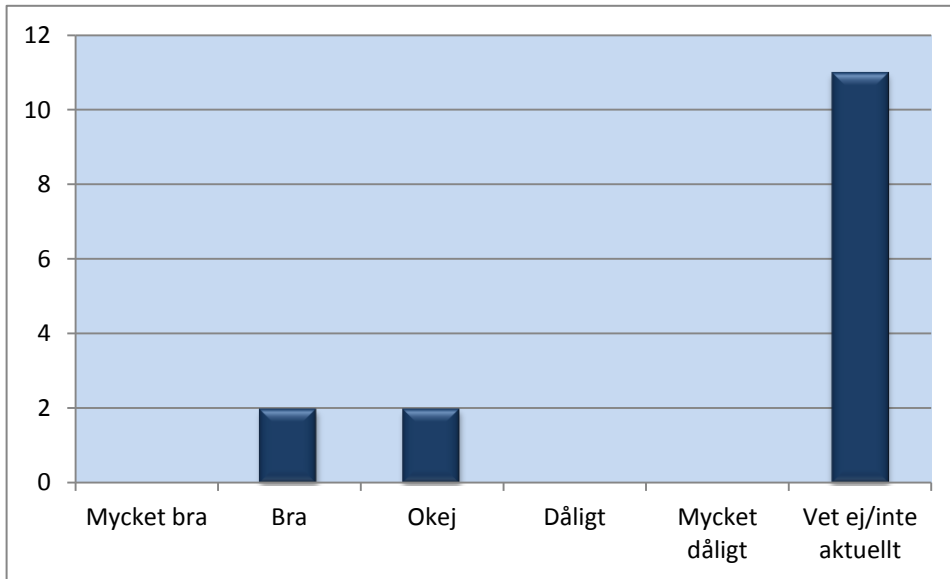
Dessa figurer visar hur djurbutiksinnehavare uppfattade inspektörens bemötande, kunskap, hantering, informationsförmedling och erfarenhet om de exotiska djuren vid kontrollen.

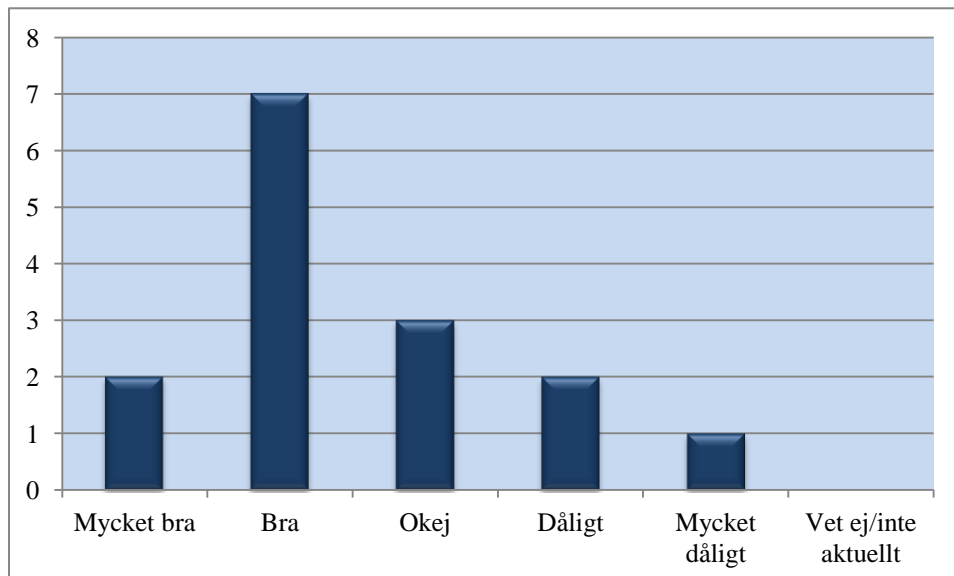
Figur 8. Visar djurbutikernas uppfattning av bemötande hos djurskyddsinspektörer vid besök.

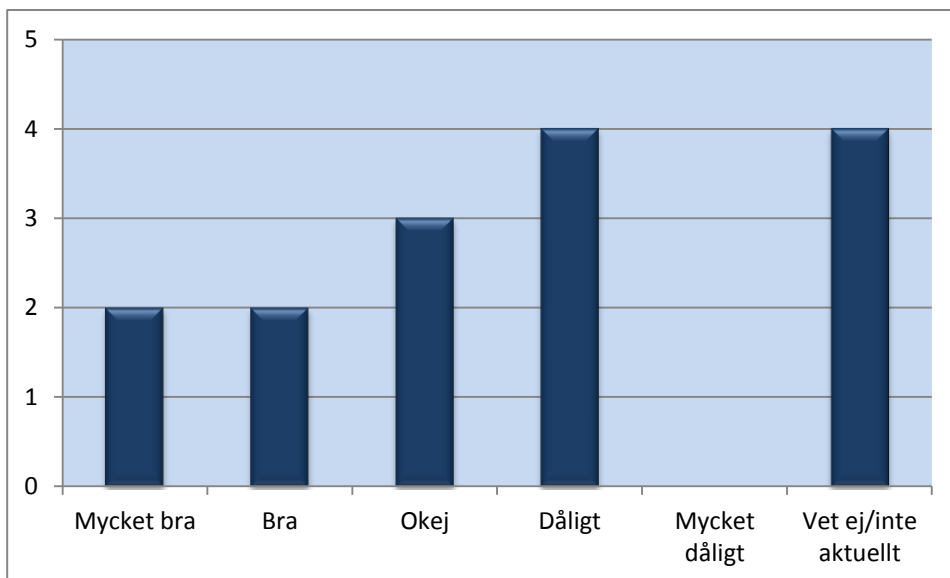
Figur 9 visar djurbutikernas uppfattning av kunskap om de exotiska djuren hos djurskyddsinspektören vid besöket.

Figur 10 visar djurbutikens uppfattning av hantering av dessa djur hos djurskyddsinspektören vid besöket.

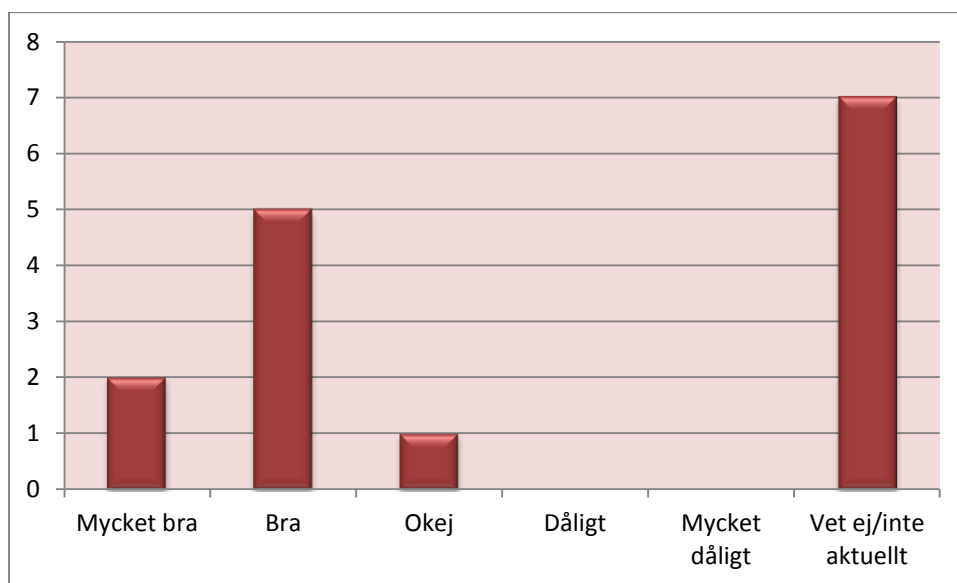
Figur 11 visar djurbutikens uppfattning av informationsförmedling hos djurskyddsinspektören vid besöket.

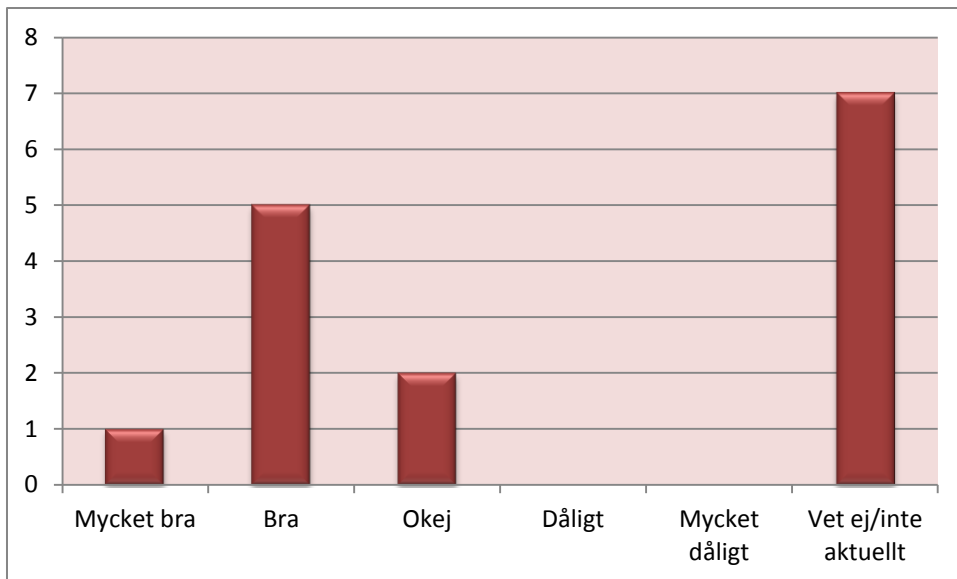
Figur 12. Djurbutikernas uppfattning av erfarenhet av dessa djur hos inspektören vid besöket.

Djurbutikernas uppfattning av djurskyddsinspektören vid annan kontakt (e-post eller telefon), se figur 13, 14, 15 och 16

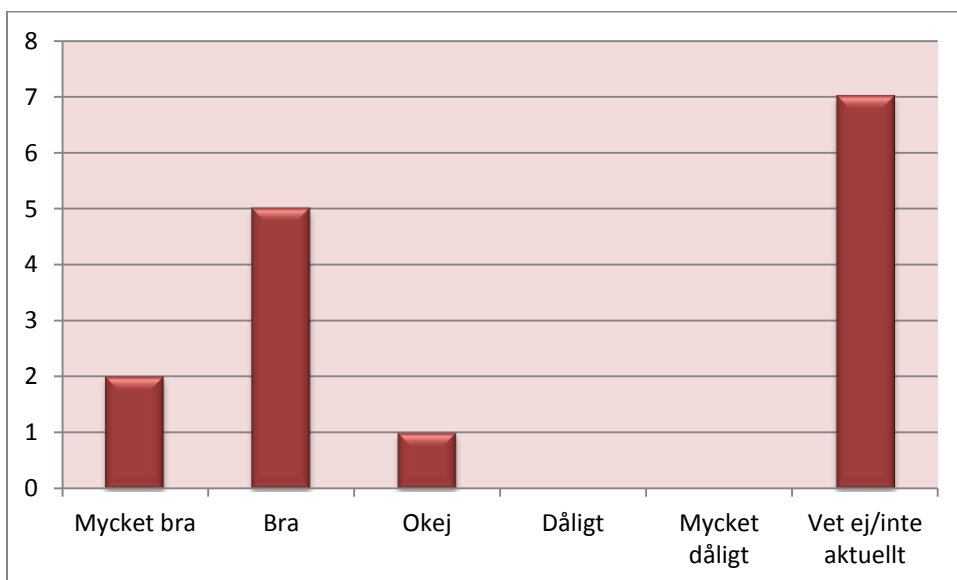
Figureorna nedan visar hur djurbutiksinnehavare uppfattade inspektörens bemötande, kunskap, informationsförmedling och erfarenhet av dessa djur vid annan kontakt. De djurbutiksinnehavare som inte har haft någon annan kontakt med djurskyddsinspektörer hamnar i kolumnen vet ej/inte aktuellt.

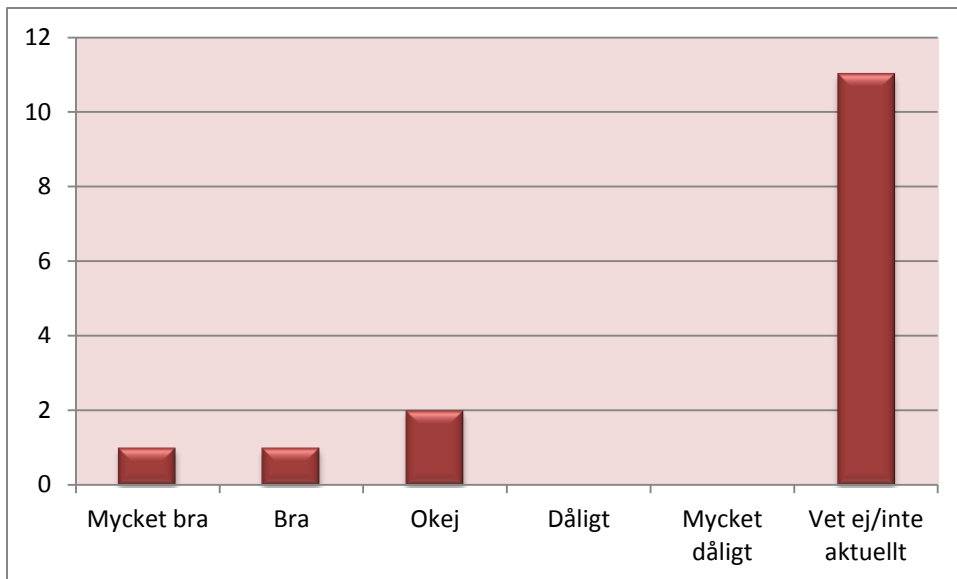
Figur 13. Djurbutikernas uppfattning av djurskyddsinspektörens bemötande vid annan kontakt.

Figur 14 visar djurbutikers uppfattning av kunskap hos djurskyddsinspektören vid annan kontakt.

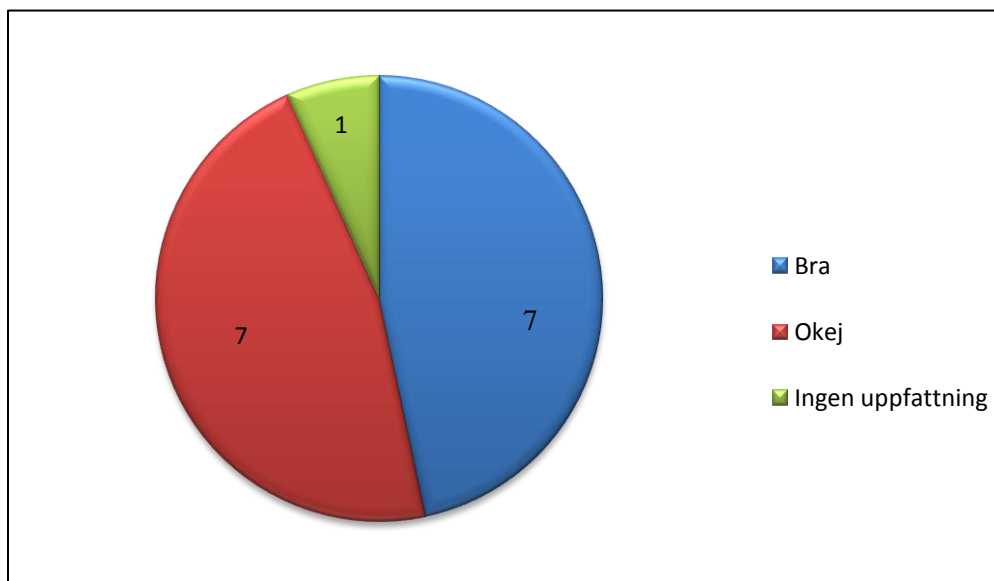

Figur 15. Djurbutikers uppfattning av djurskyddsinspektörens informationsförmedling vid annan kontakt.

Figur 16. Hur djurbutikerna uppfattar djurskyddsinspektörens erfarenhet av dessa djur vid annan kontakt.

Tillsynen som helhet visas i figur 17. Djurbutikernas svar var antingen bra, okej eller ingen uppfattning.

Figur 17. Hur djurbutiksinnehavarna tyckte om tillsynen som helhet.

Av de 15 djurbutikerna som svarade tyckte 12 stycken att djurskyddsinspektören hade tillräckligt med kunskap om de exotiska djuren för att kunna göra en kontroll. Många djurbutiker säger att inspektörerna gör det de ska men inget utöver det. De tycker att det är bra att det finns kontroller så att man får fast oseriösa butiker. Ett citat från en butik är *”Kändes inte som att de letade fel utan kollade bara som man ska under en rutinkontroll”*. Detta kan man jämföra med ett citat från en annan butik *”Man får lite känslan av att de letar fel och vill sätta dit oss”*. Många djurbutiksinnehavare ansåg att inspektörerna saknade erfarenhet

och/eller kunskap om deras exotiska djur. De hade velat ha mer kontakt och att inspektörerna ska ge mera kvalificerade råd för att förbättra djurhållningen. Andra tyckte att det vore bättre med mer tillsyn mot privatpersoner som håller exotiska djur då det inte sker någon kontroll mot de som säljer på blocket eller liknande. Vissa butiker tyckte att det rent allmänt skulle vara mer oanmälda besök hos zoobutiker och privatpersoner så att man kan få fast oseriösa djurhållare.

5. Diskussion

Utifrån resultatet i den här studien har inte alla djurskyddsinspektörer tillräckligt med kunskap för att göra en korrekt bedömning av exotiska djur. Länsstyrelserna har istället valt att anställa och utbilda efter behovet av kunskap om exotiska djur. Utifrån resultatet uppfattar de flesta butikerna att djurskyddsinspektörerna har tillräckligt med kunskap för att göra en korrekt kontroll av deras exotiska djur. Djurskyddsinspektörer tar hjälp av experter inom reptiler, spindlar och burfåglar om kunskapen saknas.

Zoorf erbjuder utbildningar/kurser för burfåglar och reptiler för att förbättra kunskapen bland djurhållare, djurbutiker, djurskyddsinspektörer och privatpersoner i Sverige (Zoorf, 2014). Utöver det så finns det högskoleutbildningar inom djurskydd, dock är dessa inte specificerade på exotiska djur utan berör ett flertal djurslag. Ett annat alternativ är att bjuda in en expert, som till exempel en veterinär eller någon som jobbar med denna sorts djurhållning, att hålla ett föredrag för djurskyddsinspektörerna. Detta gjordes i Skånes länsstyrelse vid ett tillfälle och kan vara ett billigare alternativ än att skicka inspektörer på utbildning.

Baserat på hur många djurbutiker som säljer exotiska djur i de olika länen är behovet av denna kunskap hos djurskyddsinspektörerna större i Västra Götaland och Skåne än i Kalmar och Blekinge. Vi antar att det är på detta sätt då Västra Götaland och Skåne innehåller storstäder där efterfrågan för exotiska djur är större.

Efterfrågan av en högre kunskap om djurbutikernas exotiska djur grundar sig i deras önskan att kunna vända sig till djurskyddsinspektörer för att få hjälp att förbättra djurens välfärd utöver det lagen kräver.

Ett citat från en djurbutik var *“Man får lite känslan av att de letar fel, och vill sätta dit oss”*. Denna uppfattning kan skapa ett onödigt missnöje som hindrar en öppen dialog mellan

djurhållare och djurskyddsinspektörer. Detta ämne diskuteras av Anneberg et al. (2013) i en undersökning av djurskyddsinspektörer och lantbrukares syn på en kontroll och dess syfte.

Det kan från resultatet av denna studie antas att vid en kontroll hör bemötande, kunskap och informationsförmedling från djurskyddsinspektörer ihop. Ett bra bemötande kan ge ett intryck om bättre kunskap och informationsförmedling. På samma sätt kan en god kunskap bidra till ett bra bemötande och informationsförmedling. Butikernas uppfattning om djurskyddsinspektörernas erfarenhet kring exotiska djur var att denna var bristfällig trots att kunskapen uppfattades som tillräcklig. Vi antar att detta kan bero på att kunskap kan skaffas på flera sätt. Inspektören har kunskap om lagstiftningen som omfattar exotiska djur och även gjort tidigare kontroller som ger kunskap. Erfarenhet av dessa djur är dock något som man inte kan läsa sig till utan det måste ske praktiskt. Det kan alltså uppfattas som att djurskyddsinspektören ska ha ägt ett sådant djur.

Ungefär hälften av djurbutikerna har inte haft någon annan kontakt, via telefon eller e-post, så det har då inte varit aktuellt att fråga om det. Vid annan kontakt med djurskyddsinspektörer rörde det sig ofta om att djurbutiksinnehavaren gjort en återkoppling främst angående tillstånd.

Under arbetets gång framkom att det inte finns någon lagstiftning för hållande av spindlar som sällskapsdjur. Den enda lagstiftning som är tillämpningsbar är den övergripande djurskyddslagen som alltså inte tar upp några specifika behov för just spindlar. En inspektör måste alltså vara väldigt kunnig angående spindlar och deras olika behov för att kunna tillämpa djurskyddslagen (SFS 1988:534). Det var även svårt att hitta vetenskapliga artiklar om spindlar, det fanns bara skötselråd från olika djurbutiker. Vi valde därför att utesluta spindlar från litteraturstudien.

Vi antog att det skulle vara svårt att få in enkätsvaren från länsstyrelsen och lätt att få svar från djurbutikerna när arbetet startade. Det visade sig sedan att det var tvärtom.

Länsstyrelserna var väldigt samarbetsvilliga och skickade svar vid avsatt tid eller direkt vid första påminnelsen. Djurbutikerna däremot hade inte tid eller ville inte delta. Det var betydligt lättare att få svar från djurbutiker i Skåne och Västra Götaland än i Kalmar och Blekinge. En butik i Kalmar kunde inte svara på grund av ombyggnation av butiken. Andra anledningar var att butiksinnehavarna hade mycket att göra och hade helt enkelt inte tid att svara.

En bra djurvälstånd kan bidra till en hållbar utveckling då friska djur bland annat bidrar till mindre antibiotikaförbrukning. Djuren ger oss mat, gödsel, dragkraft, skydd, värme, ull, hudar, sysselsättning, sällskap och glädje, vilket bidrar till människors överlevnad. Djuren tillför även öppna landskap och biologisk mångfald. Ser man då på de exotiska djuren så är det främst sysselsättning, sällskap och glädje som de bidrar med samt biologisk mångfald (SVA, 2012).

En rekommendation till länsstyrelsen är att utöka deras sökfunktion i sina register för att lätt kunna se fördelning av anmälningar på olika djurslag samt att se vilka djur de olika djurbutikerna har. Detta kan hjälpa länsstyrelsen att se hur behovet av olika kunskaper hos dem utvecklas. Ett annat förslag är utbildning av inspektörerna så att minst en inspektör per länsstyrelse har denna specialkompetens för att finnas som stöd för djurbutikerna och privatpersoner.

5.1 Slutsats

För att djurskyddsinspektörer ska göra en korrekt bedömning av exotiska djur krävs det att de har rätt kunskap. Kunskapen kan man få genom utbildningar på Zoof, där det då erbjuds kurser om reptiler och sällskapsfåglar. Länsstyrelserna hade tydliga rutiner för ärenden där man inte besitter tillräcklig kunskap för att göra en korrekt bedömning av exotiska djur. Vid behov tar man då hjälp av till exempel veterinär eller artbestämmare med den kompetens som krävs.

Trots att djurbutikerna inte kände att djurskyddsinspektörerna hade någon erfarenhet av exotiska djur tyckte de att kunskapen var tillräcklig för den sortens kontroller som utfördes på deras verksamheter. Djurbutikerna efterfrågade en djupare kunskap om exotiska djur från djurskyddsinspektörerna för att kunna få rådgivning i hur djurvälstånden skulle kunna förbättras utöver det som lagen kräver, vilket de i nuläget inte känner att de kan göra.

Behovet i de olika länen skiljer sig en del då det finns olika antal djurbutiker i varje län. I Skåne och Västra Götaland så finns det fler djurbutiker, vilket leder till att behovet av djurskyddsinspektörer med kunskap om exotiska djur är högre i dessa län.

Fortsatt arbete kan vara att utöka undersökningen till alla länsstyrelse och privatpersoner som håller exotiska djur.

5.2 Felkällor

Hos länsstyrelsen finns det inte något register över anmälningar för specifika arter, det medför att det inte finns ett lämpligt sätt att lokalisera privatpersoner som äger exotiska djur. Ett antagande kan göras att det är hos den här gruppen som det är störst brister inom djurvälståndet och där en inspektörs okunskap också är tydligast. Hade vi intervjuat kunniga privatpersoner om inspektörernas besök efter anmälan hade kanske en annan uppfattning om behovet och djurskyddsinspektörernas kunskapsnivå blivit synlig.

Resultatet är inte helt säkerställt då det var få butiker som svarade i vissa län. Det medför att det inte går att dra helt säkra slutsatser.

5.3 Etiska aspekter

Utifrån etiska perspektiv har vi valt att behandla enkätsvaren från djurbutikerna anonymt för att de ska känna sig fria att svara uppriktigt och oförbehållsamt. Länsstyrelserna i sig är inte anonyma det är däremot djurskyddsinspektörerna då det endast var utbildningar och kunskap som efterfrågades.

6. Referenser:

Anderson, G. (2006). Skötsel av orm. *Djurkliniken Roslagstull*.

<http://www.djurklinikenroslagstull.se/wp-content/uploads/2012/03/Skotsel-orm.pdf> (Hämtad 2014-03-21)

Anneberg, I., Vaarst, M. & Sandoe, P. (2013). To inspect, to motivate - or to do both? A dilemma for on-farm inspection of animal welfare. *Animal Welfare*. 22 (2): 185-194

Arena, P. C., Warwick, C. & Steedman, C. (2014). Welfare and Environmental Implications of Farmed Sea Turtles. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*. 27 (2):309-330.

DFS 2005:8. *Föreskrifter om ändring i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:16) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby*. Skara: Djurskyddsmyndigheten.

Gibbons, P & Mohan-Gibbons, H. (2010). Lizards. I *Behavior of Exotic Pets*. Editor Valarie V.

Tynes. Kapitel 5, 44-58. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Honess, P & Wolfensohn, S. (2010). Welfare of exotic animals in captivity. I *Behavior of Exotic Pets*. Editor Valarie V. Tynes. Kapitel 20, 215-223. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Högberg, J. & Lundgren, B.(2011). *Fåglar som sällskap och hobby*. Tyresö: Sivart förlag.

Meehan, C.L., Garner, J.P. & Mench, J.A. (2003). Isosexual pair housing improves the welfare of young Amazon parrots. *Applied Animal Behaviour Science*. 5 (1): 73-88.

Mohan-Gibbons, H. & Norton, T. (2010). Turtles, tortoises, and terrapins. I *Behavior of Exotic Pets*. Editor Valarie V. Tynes. Kapitel 4, 33-43. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Mohan-Gibbons, H & Raiti, P. (2010). Snakes. I *Behavior of Exotic Pets*. Editor Valarie V. Tynes. Kapitel 3, 21-32. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Naturvårdsverket (2013). *Effektiv miljötillsyn*. Bromma: Naturvårdsverket.

SFS 1988:534. *Djurskyddslag*. Stockholm: Landsbyggsdepartementet.

Stahl, S. J. (2003). Pet lizard conditions and syndromes. *Seminars in Avian and Exotic Pet Medicine*. 12 (3): 162-180

Statens Veterinärmedicinska Anstalt (2012). *SVA policydokument Hållbar djurhållning*. Uppsala: Statens Veterinärmedicinska Anstalt.

Swaisgood, R. & Shepherdson, D. (2005). Environmental enrichment as a strategy for mitigating stereotypes in zoo animals: a literature review and meta-analysis. I *Stereotypic Animal Behaviour: Fundamentals and Applications to Welfare*. Editor Mason, G. & Rushen, J. Kapitel 9, 256-285. Cambridge: CABI Publishing.

van Zeeland, Y. R. A., Spruit, B. M., Rodenburg, T. B., Riedstra, B., van Hierden, Y. M., Buitenhuis, B., Korte, S. M. & Lumeij, J. T. (2009). Feather damaging behaviour in parrots: A review with consideration of comparative aspects. *Applied Animal Behaviour Science*. 121 (2): 75-95.

Zoorf, Zoobranschens Riksförbund (2014) (sidan besökt 2014-05-11)
<http://www.zoorf.org/kurser/>

Bilaga 1 – Enkäten till länsstyrelsen

Djurskyddsinspektörers kunskaper om exotiska djur

- Ormar, sköldpaddor, ödlor, spindlar och burfåglar

Hej!

Eftersom länsstyrelserna ansvarar för djurskyddsinspektionerna har ni blivit utvalda att svara på en enkät. Syftet med den här enkäten är att ta reda på vad det finns för kunskaper bland er som arbetar som djurskyddsinspektörer och vilka möjligheter ni har till utveckling.

Vi heter Emma Arvidsson och Malin Dyverfors. Vi studerar tredje året på miljö- och hälsoskyddsprogrammet på Högskolan i Halmstad. Vi håller just nu på att skriva vårt examensarbete inom djurskydd. Examensarbetet kommer gå ut på att göra en sammanställning av resultatet från denna enkät samt att vi kommer att fråga zoobutiksägare hur de ser på tillsynen. Vi kommer utifrån de resultat vi får in göra en sammanställning för varje län och se hur man kan utveckla kunskapen om det behövs.

Den här enkäten är frivillig men är av stor betydelse för vårt examensarbete.

Sista svarsdatum är: 2014-04-04

Vid frågor kontakta Emma Arvidsson, emmaar11@student.hh.se

Tack på förhand!

Emma Arvidsson, emmaar11@student.hh.se

Malin Dyverfors, maldyv11@student.hh.se

1. Hur ofta sker normalkontroller av ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar per år?
2. Hur många anmälningar på ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar sker per år?
3. Hur riskbedömer ni en anmälan om ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar som kommer in?
4. Hur riskbedömer ni hållande av ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar?
5. Hur många djurskyddsinspektörer finns det på er länsstyrelse?
6. Hur många av era inspektörer är lantmästare?
7. Hur många av era inspektörer är veterinärer?
8. Hur många av era inspektörer är agronomer?

9. Hur många av era inspektörer har en miljö- och hälsoskyddsutbildning med inriktning djurskydd?
10. Hur många av era inspektörer har en etologi- och djurskyddsutbildning?
11. Hur många av era inspektörer har en biologutbildning?
12. Finns det någon annan typ av erfarenhet? Om ja, vilka?
13. Har era djurskyddsinspektörer utbildning specifikt för ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar?
14. Erbjuds det någon form av utbildning inom exotiska djur, specifikt ormar, ödlor, sköldpaddor, spindlar och burfåglar? Om ja, vad för utbildning?
15. Erbjuds det några kurser om dessa exotiska djur? Om ja, vad för kurser?
16. Hur går ni till väga om inspektören inte har den kunskap som krävs vid en kontroll av dessa djur?
17. Har det hänt att ni tagit in experter som hjälp om inspektören saknar kunskapen? Om ja, ungefär hur många gånger per år tar ni in en expert?

Bilaga 2 – Enkäten till djurbutiker

Djurskyddsinspektörers kunskap om exotiska djur

- Ormar, ödlor, spindlar, sköldpaddor och burfåglar

Hej!

Du som innehavande av zoobutik i detta län har blivit utvald att svara på en enkät om djurskyddsinspektörers kunskap om exotiska djur, närmare bestämt ormar, ödlor, spindlar, sköldpaddor och burfåglar.

Vi heter Emma Arvidsson och Malin Dyverfors och är två studenter från högskolan i Halmstad. Vi studerar tredje året på miljö och hälsoskyddsprogrammet och håller just nu på med vårt examensarbete. Syftet är att framför allt få tillsynen av exotiska djur att bli bättre.

Enkäten är frivillig men av stor vikt för vårt examensarbete. Enkätsvaren kommer att behandlas anonymt.

Sista svarsdatum är: 2014-05-07

Vid frågor kontakta Emma Arvidsson, emmaar11@student.hh.se

Tack på förhand!

Malin Dyverfors, maldyv11@student.hh.se

Emma Arvidsson, emmaar11@student.hh.se

1. Vilket län tillhör ni?
2. Har ni haft besök av en djurskyddskontrollant efter det att länsstyrelsen tog över 2009?
3. Har ni haft annan kontakt med djurskyddskontrollant efter det att länsstyrelsen tog över 2009, via ex telefon eller e-post?
4. Har ni ormar?
5. Har ni sköldpaddor?
6. Har ni ödlor?
7. Har ni spindlar?
8. Har ni burfåglar?
9. Markera det alternativ ni tycker passar bäst in vid besöket av djurskyddsinspektören.

Bemötande	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Kunskap	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Hantering av djuren	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt

Informationsförmedling	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Erfarenhet av dessa djur	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt

10. Uppfattar ni det som att kontrollanten har en tillräcklig kunskap om era exotiska djur?

11. Markera det alternativ ni tycker passar bäst in vid annan kontakt (ex telefon eller e-post) av djurskyddsinspektören.

Bemötande	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Kunskap	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Informationsförmedling	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt
Erfarenhet av dessa djur	Mycket bra	Bra	Okej	Dåligt	Mycket dåligt

12. Vad tycker ni om tillsynen som helhet?

13. Utveckla ditt svar från fråga 12:

Bilaga 3 – priolista från länsstyrelsen

Prioritering och åtgärd av djurskyddsanmälningar

Observera att det alltid är gruppchefen som avgör hur snabbt vi ska åka, nedanstående tider är endast vägledande

Exempel på prio 1	Åtgärd: agera inom max 3 arbetsdagar,
Skadade och /eller svårt sjuka djur	Åk ut eller gör om möjligt en mindre utredning på kontor och skriv omhändertagandebeslut.
Djur som är övergivna inne i en bostad eller ladugård/stall	Åk ut eller gör om möjligt en mindre utredning på kontor och skriv omhändertagandebeslut.
Djur som saknar tillgång på vatten.	Åk ut eller gör om möjligt en mindre utredning på kontor och skriv föreläggande/omhändertagandebeslut.
Fler än 3 anmälningar under 1 veckas tid	Åk ut om tillräckligt allvarlig
Veterinär ringer om att djurägare inte vill avliva ett mycket svårt sjukt djur	<ol style="list-style-type: none">1. Kontakta djurägare och berätta om att vi vill omhänderta djuret och konsekvenserna (DF prövning)2. Om djurägaren inte vill följa veterinärens råd kan djuret omhändertas av polisen och avlivas efter beslut från djurskyddskontrollant. (det räcker alltså med vet intyg, vi åker inte ut).
Exempel på prio 2	Åtgärd: agera inom 10 arbetsdagar
Skällande hundar (där anmälaren ändå tror att det finns någon som sköter hunden och anger att det är djurskyddsproblem)	Åk ut och följ upp
"Skitig" miljö men det finns mat och vatten	Åk ut och följ upp
Bristande hovvård häst (om den inte uppges som mycket grav)	Åk ut och följ upp
Anmälningar från veterinär, polis, SJV (om inte beskriven under prio 1)	Åk ut och följ upp (Glöm inte att återrapportera).

Hund utan koja (vintertid)	Åk ut och följ upp
Djur utan ligghall el dyl (fr.o.m 1 dec)	Åk ut och följ upp
Saknar mat/kraftigt avmagrade djur	Åk ut och följ upp
Exempel på prio 3	Åtgärd: agera vid lämpligt tillfälle
Förvildade katter (som inte är direkt skadade eller sjuka)	Åk ut och kolla enligt särskild framtagen rutin
Trotsandet av djurförbud (om inte beskriven under prio 1 eller 2)	Agera inom 20 arbetsdagar. Åk ut eller om anmälan kan följas upp på annat sätt så skriver du efter uppföljning direkt ett beslut om omedelbart omhändertagande som verkställs av polisen
Exempel på prio 4	Åtgärd: skicka brev efternoggrann bedömning att brev kan ersätta en kontroll enligt SJVs instruktion på Ladan*.

*

<http://ladan.sjv.se/toppomraden/vaxtdjurveterinar/avdelningenfordjurskyddochhalsa/djurskydd/checklistornya20120116.4.7f00e0a2134d766f64a800094.html>

Ingen uppföljning sker om

Om vi inte får ett namn/telnr/adress eller en mycket tydlig vägbeskrivning till djurägare/djurhållningen (ska redan sägas via mejl/45050).

Tidigare anmäld (inom 3 månader, men då BREV ELLER obefogad)

Någon har sett att ett djur blivit misshandlad → hänvisa till polisen (gör 45050)

Veterinär som vill anmäla djurplågeri/brott mot djurskyddslagen → hänvisa till polisen (45050)

Bilaga 4 – Statement of contribution

Denna litteraturstudie och enkätundersökning är skapad av Emma Arvidsson och Malin Dyverfors. Arbetet har varit jämnt fördelat under arbetets gång. Litteraturstudien delades upp jämnt mellan skribenterna, där respektive del lästes och ändrades av den andra skribenten. Enkätfrågorna skapade skribenterna tillsammans. Länen delades upp mellan skribenterna som då ansvarade för länsstyrelse och djurbutiker i tilldelade län. Resterande text av arbetet är skriven i enighet av både Emma och Malin. Åsikter och synpunkter delas av båda skribenterna.

Malin Dyverfors

Emma Arvidsson

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se